

Товканець Оксана Сергіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

orcid/0000-0003-4438-0167,

Щербей Уляна Володимирівна

кандидат педагогічних наук, вчитель,

Абранський ЗЗСО І-ІІ ст. Воловецького району Закарпатської області

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛОВАЛЬНИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито суть поняття «обчислювальні навички», обґрунтовано педагогічні аспекти формування обчислювальних навичок учнів початкової школи, виявлено проблемні моменти в знаннях, уміннях та обчислювальних навичках молодших школярів та окреслено шляхи їх усунення. Проаналізовано особливості засвоєння таблиць арифметичних дій й формування обчислювальних навичок, інформаційно-графічної складової.

Ключові слова: обчислювальні навички, початкова школа, предметно-математична компетентність.

Постановка проблеми. В умовах зростання потоку інформації успішними можуть стати люди, які володіють широким кругозором та вмінють самостійно приймати раціональні рішення. Автори сучасних досліджень зазначають, що питання формування обчислювальних навичок відійшло на другий план у зв'язку з розвитком обчислювальної техніки і широкого використання її у всіх сферах життя, зокрема і в освіті. Разом із тим навчитися швидко і правильно виконувати письмові обчислення дуже важливо для молодших школярів як для продовження роботи з числами, так і в плані практичної значущості цих навичок для подальшого навчання в школі.

Одне з основних завдань навчання математики в початкових класах – формування в учнів обчислювальних навичок, причому навичок міцних, усвідомлених, а навички додавання й віднімання в межах 100 повинні бути доведені до автоматизму. Засвоєння математичних знань залежить як від якості, так і від кількості використовуваних вправ. Кожен вчитель прагне, щоб учні якомога більше виконували різних завдань і вправ на уроці, причому намагаючись виконувати їх письмово, вважаючи, що чим більше виконується письмових завдань, тим краще. Однак шкільна практика показала, що в старших класах учні, які не володіють прийомами усного рахунку, як правило, не справляються з письмовими роботами.

Усні обчислення є однією з ефективних форм організації колективної та індивідуальної роботи учнів на уроках математики. Вони розвивають у школярів уважність, спостережливість, ініціативу, викликають інтерес до роботи. За їх допомогою вчитель встановлює на уроці оперативний і ефективний зворотній зв'язок, який дозволяє своєчасно контролювати процес оволодіння учнями знаннями і вміннями.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Проблема формування в учнів обчислювальних навичок знайшла відображення у працях психологів, методистів та вчителів М. Богдановича [2], О. Корчевської [7], М. Байтової [1], С. Скворцової [10,11] та ін, які стверджують, що формування обчислювальних навичок неможливе без заучування та запам'ятовування табличних випадків арифметичних дій. Вчені переконливо доводять, що для ефективного заучування матеріалу необхідне його розуміння, а основним прийомом запам'ятовування є багаторазове прочитування матеріалу.

Проблема формування в учнів ключових і предметних компетентностей нині перебуває у центрі уваги наукових співробітників НАПН України. Теорію освітніх компетентностей і компетентностей обґрунтовано в роботах учених Н. Бібік, С. Бондар, О.Савченко, С. Трубацевої та ін. Методичні аспекти проблеми розкриваються у публікаціях науковців М. Вашуленка, І. Гудзик, К. Пономарьової. Загальний аналіз сутності поняття «компетентність», порівняльну характеристику ключових компетентностей в європейських освітніх системах здійснили О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина

Мета статті: дослідити шляхи формування обчислювальних навичок учнів початкових класів на уроках математики.

Результати дослідження. Відомо, що існують такі складові математичної компетентності – обчислювальна, інформаційно-графічна, логічна, геометрична. Це свого роду внутрішній ресурс предметної математичної компетентності [5].

Основу обчислювальної складової математичної компетентності утворює готовність учня застосовувати обчислювальні вміння та навички у практичних ситуаціях. У змісті початкової математичної освіти до їх числа, зокрема, відносять вміння порівнювати числа, виконувати арифметичні дії з ними; знаходити значення числових виразів; порівнювати значення однойменних величин і виконувати дії з ними тощо. Під обчислювальними навичками будемо розуміти здатність опанувати обчислювальні прийоми, тобто для кожного окремого випадку визначати порядок виконання дій для одержання правильного результату в достатньо швидкому темпі.

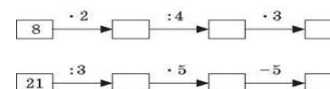
Головною метою усного обчислення, на думку авторів підручника «Методика викладання математики в початкових класах» М. Богдановича, М. Козак, Я. Король, є засвоєння таблиць арифметичних дій та формування обчислювальних навичок. Сформованість обчислювальних навичок впливає і на подальший процес вивчення математики не тільки в початковій школі, але й у майбутньому. Завдяки їм формуються і інші вміння: розв'язувати задачі, засвоювати математичні терміни, спостерігати математичні закономірності (особливість ряду чисел). Автори цього підручника, визначаючи роль математики, відводять чільне місце формуванню алгоритмічного мислення, невід'ємною складовою якого є письмові прийоми обчислень [2].

Під час здійснення навчально-виховного процесу у Абранському закладі загальної середньої освіти І-ІІ ступенів Воловецької районної ради Закарпатської області використовуються найрізноманітніші завдання для усних обчислень на різних етапах уроку. Так, наприклад, на етапі «Актуалізація опорних знань» у 2 класі використовуємо завдання, вміщені в підручнику «Математика» (автор М.Богданович):

– скільки десятків у кожному із чисел: 20, 50, 100; полічи десятками від 10 до 100, від 100 до 10 (тема «Усне додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд»)[3, с.55];

– розв'яжи задачі усно, за малюнком, короткою умовою; обчисли значення виразів; знайти невідомий компонент певної дії (тема «Арифметичні дії множення і ділення»)[3, с.86-90] та багато інших.

Крім цього, у своїй практиці використовуємо ігрові методи для усного обчислення:

– гра «Ланчожок»

	$27 \square 3 \square 7 = 23$	$(27 + 3 - 7 = 23)$
– гра «Добери знак»	$46 \square 3 \square 5 = 48$	$46 - 3 + 5 = 48$
	$(58 \square 8) \square 6 = 56$	$(58 - 8) + 6 = 56$
	$22 + \square = 60$	
– гра «Віконечка»	$\square - 20 = 50$	
	$15 - \square = 9$	

– гра «Хто швидший?» - на дошці прикріплений круг із цифрами. Завдання: збільшити (чи зменшити) ці числа у декілька разів

– гра «Склади приклад» - із поданих чисел скласти різні приклади на табличне множення і ділення з цими відповідями, тощо.

При формуванні обчислювальних навичок загалом фундаментальною основою є навички табличного додавання, віднімання, множення і ділення. На думку О. Приймак, під табличним додаванням (множенням) слід розуміти випадки додавання (множення) двох одноцифрових чисел, а табличним відніманням (діленням) називають випадки дій, які відповідають табличному додаванню (множенню). Невід'ємною частиною їх вивчення є безпосереднє заучування на пам'ять, що в майбутньому стає певною «математичною азбукою», на яку спиратимуться молодші школярі при виконанні усних та письмових обчислень [9].

Розвиток обчислювальних навичок пов'язаний із вивченням таких понять, як збільшення (зменшення) числа на декілька одиниць чи в декілька разів, різницею чи кратне порівняння, знаходження значення виразів, розв'язування рівнянь.

До інформаційно-графічної складової віднесемо вміння, навички, способи діяльності, пов'язані із графічною інформацією – читати й записувати числа; подавати величини в різних одиницях вимірювання; знаходити, аналізувати, порівнювати інформацію, подану в таблицях, схемах, на діаграмах; читати й записувати вирази із змінними, знаходити їх значення; користуватися годинником і календарем як засобами вимірювання часу тощо [5].

Логічна складова компетентності забезпечується здатністю учня виконувати логічні операції у процесі розв'язування сюжетних задач, рівнянь, ребусів, головоломок; розрізняти істинні й хибні твердження; розв'язувати задачі з логічним навантаженням; описувати ситуації у навколишньому світі за допомогою взаємопов'язаних величин; працювати з множинами тощо [5].

На думку С. Скворцової, необхідно сприяти учням початкової школи в оволодінні прийомами логічного аналізу вже в першому класі, й саме такий підхід до формування двох основних дій повинен забезпечити повноцінне засвоєння навчального матеріалу [10].

Опираючись на дослідження П. Гальперіна, С. Скворцова описує послідовність у розвитку молодшого школяра навчання лічби, виділяючи п'ять кроків:

- навчання перерахування і додавання реальних предметів;
- навчання ототожнювання дії із зображеннями (лічба намальованих фігур);
- учень може дати правильну відповідь, не перераховуючи кожний предмет, а здійснюючи аналогічну дію в плані сприйняття, лише переводячи погляд, але, як і раніше, супроводжуючи рахунок гучним промовлянням;
- дія промовляється пошепки; дія остаточно переходить у розумовий план, а дитина стає здібною до усної лічби [11].

Геометрична складова виявляється у володінні просторовою уявою, просторовими відношеннями (визначати місце знаходження об'єкта на площині і в просторі, розкладати і переміщувати предмети на площині); вимірювальними (визначати довжини об'єктів навколишньої дійсності, визначати площу геометричної фігури) та конструкторськими вміннями і навичками (зображувати геометричні фігури на аркуші в клітинку, будувати прямокутники, конструювати геометричні фігури з інших фігур, розбивати фігуру на частини) [5].

Питання про формування обчислювальних навичок більшість методистів розглядає з точки зору урізноманітнення вправ

на обчислення. Найпоширенішою помилкою при виконанні арифметичних дій є неправильне виконання письмового ділення та визначення кількості цифр у частці (випадки ділення з нулями) та невміння визначати перше і наступні неповні ділені. Низький рівень сформованості обчислювальних навичок методисти вбачають не тільки у недостатній увазі до цієї теми, але й у заміні уснописьмових обчислень на виконання відповідних дій за допомогою калькуляторів (зокрема при виконанні домашніх завдань, коли за учнями не спостерігають вчителі і батьки). У цьому випадку розвиток технічного прогресу не можна вважати допоміжним у справі формування обчислювальних навичок.

Можливість використання ЕОМ не сприяє мотивації молодших школярів до опанування обчислювальними навичками. Слід зазначити, що вміння користуватися обчислювальною технікою також вимагає відповідного рівня певних обчислювальних навичок. Формування уявлень учнів про прийоми усних обчислень є істотною частиною програми, а застосовуються вони на всіх етапах уроку математики. Проте, враховуючи тренувальну й розвивальну цінність усних обчислень, для них виділяють додатково частину уроку – усна лічба, на яку відводиться кожного уроку 5-7 хвилин.

Головна мета усної лічби – формування обчислювальних навичок, навичок швидкої лічби. Крім того, вона сприяє формуванню вмінь розв'язувати задачі, розвитку уявлень про математичні поняття, засвоєнню математичної термінології, дає змогу спостерігати деякі математичні закономірності. Крім завдань на засвоєння таблиць арифметичних дій та обчислення значень числових виразів, учням пропонують для усного розв'язування прості і складені задачі, вправи на розпізнавання геометричних фігур, на порівняння чисел, на знаходження істотної ознаки ряду чисел чи множини фігур тощо.

Добираючи завдання для усної лічби, користуються матеріалом підручників, який з тих чи інших причин не застосовувався на попередніх уроках. У разі потреби його адаптують до форм проведення усної лічби.

Для усної лічби треба використовувати також вправи та задачі, опрацьовані на попередніх уроках. Доцільно повторно знаходити значення виразів, повторно розв'язувати задачі чи тільки складати плани розв'язування задач; практикувати постановку додаткових запитань до завдань підручника, модифікацію завдань підручника (зміна числових даних, вимоги чи форми проведення). При повторному розв'язуванні задач (2-4 номери, бажано на одному розвороті підручника) учитель відводить час для обдумування (2-3 хвилини), а потім пропонує повідомити план розв'язування кожної із задач чи саме розв'язання [1]. Під час усної лічби застосовуються цікаві форми роботи та елементи змагання.

Ознайомлюючись із технологією усної лічби для формування в учнів навичок швидкої лічби, вчитель добирає різні форми таких завдань, які варто використовувати для досягнення різної мети: для засвоєння таблиць арифметичних дій; вправи на формування обчислювальних навичок; математичні диктанти як одна з форм усних обчислень; завдання на засвоєння питань теорії арифметичних дій; задачі; усні вправи з геометрії; завдання з логічним навантаженням; засоби зворотного зв'язку під час усної лічби.

У початкових класах на різних етапах уроку застосовуються математичні диктанти, які сприяють не тільки розвитку навичок обчислення, а й підвищенню їх математичної культури, збагаченню математичної мови. Вони є ефективним засобом зворотного зв'язку між учителем і учнями. Виконуючи завдання диктантів, учні стають організованими, швидше зосереджуються.

Текст математичних диктантів записують у плані-конспекті уроку. Текст диктанту варто прочитати спочатку в цілому, щоб учні знали, що від них вимагається. У математичних диктантах часто записують не тільки відповіді, а й числові вирази. Проте на етапі усної лічби здебільшого зазначають лише відповіді. Тому результати диктанту слід аналізувати відразу ж після його проведення. На виконання завдань диктанту відводиться від кількох

секунд до двох хвилин. Оскільки арифметичні операції за трудністю різні, то диктант треба проаналізувати, щоб паузи були потрібної тривалості [5].

У підручнику «Математика, 2 клас», за М.В.Богдановичем, вміщена значна кількість математичних диктантів. Наприклад, під час вивчення теми «Усне додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд» пропонуються такі завдання для математичного диктанту:

- 1) Суму чисел 25 і 7 зменшити на 12.
- 2) 65 зменшити на суму чисел 18 і 4.
- 3) Різницю чисел 60 і 12 зменшити на 15.
- 4) 48 збільшити на різницю чисел 42 і 30. [3, с.61]

А під час вивчення теми «Арифметичні дії множення і ділення» виконуємо наступні завдання:

- 1) Добуток чисел 3 і 2 зменшити на 2.
- 2) Суму чисел 12 і 6 поділити на 2.
- 3) Різницю чисел 20 і 18 помножити на 8.
- 4) Добуток чисел 3 і 6 збільшити на 4. [3, с.86] та багато інших.

Чимало із завдань для усної лічби можна і треба підпорядковувати засвоєнню властивостей арифметичних дій,

зв'язку між результатами й компонентами арифметичних дій, прийомів послідовного множення і ділення та округлення при додаванні і відніманні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі розвитку початкової математичної освіти необхідно вибрати такі способи організації обчислювальної діяльності молодших школярів, які сприятимуть не тільки формуванню міцних усвідомлених обчислювальних вмінь і навичок, але й у всесторонньому розвитку особистості учня. При виборі способів організації обчислювальної діяльності пріоритетними повинні бути знання з домінуючою пізнавальною мотивацією, орієнтуванням на розвивальний характер роботи, урахуванням індивідуальних особливостей дитини та особистий життєвий досвід. Формування обчислювальних навичок сприяє формуванню вмінь розв'язувати задачі, розвитку уявлень про математичні поняття, засвоєнню математичної термінології, дає змогу спостерігати деякі математичні закономірності.

Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми формування комунікативних компетентностей учнів молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Байтова М. А. Система формирования вычислительных навыков. *Начальная школа*. 1995. № 11. С. 38-43.
2. Богданович М. В., Козак М. В., Король Я. А. Методика викладання математики у початкових класах. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2008. 336 с.
3. Богданович М.В., Лищенко Г.П. Математика : підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. К. : Генеза, 2012. 160 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти (2018). URL: <http://nus.org.ua/>
5. Жигайло О. Формування обчислювальних навичок молодших школярів на уроках математики. URL: dpu.edu.ua/youngsc/AQGS/2013_5/.../176-182.pdf
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики [під заг. ред. О. В. Овчарук]. К. : «К.І.С.», 2004. 112 с.
7. Корчевська О. П. Навчаємо математики. Методика обчислень. – 1-4 класи. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 156 с.
8. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти *Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики*. К. : «К.І.С.», 2003. С. 110-122.
9. Приймак О. П. Методична система табличних випадків арифметичних дій у початковій школі : автореф. дис. ... канд. пед.наук: 13.00.02 «Теорія та методика навчання математики». Херсон, 2009. 20 с.
10. Сковцова С. Методика навчання математики в першому класі: метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2011. 240 с.
11. Сковцова С. Методика формування у молодших школярів поняття про арифметичні дії додавання та віднімання. *Початкова школа*. 2011. № 3. С.15 – 18.

References

1. Baytova, M. A., 1995. Systema formirovaniya vychyslytel'nykh navykov [The system of the formation of computational skills]. Primary school, 11, pp. 38-43.
2. Bohdanovych, M. V., Kozak, M. V. and Korol', Ya. A. 2008. Metodyka vykladannya matematyky u pochatkovykh klasakh [Methodology of Teaching Mathematics in Elementary Classes]. Ternopil: Educational book Bogdan.
3. Bohdanovych, M.V. and Lyshenko, H.P. 2012. Matematyka [Maths]. Kyiv: Heneza.
4. Derzhavnyy standart pochatkovoyi zahal'noyi osvity [State standard of elementary general education], 2018. [online] Available at: <http://nus.org.ua/>.
5. Zhyhaylo, O. Formuvannya obchyslyval'nykh navychok molodshykh shkolyariv na urokakh matematyky [Formation of computational skills of junior pupils in mathematics lessons]. [online] Available at: dpu.edu.ua/youngsc/AQGS/2013_5/.../176-182.pdf.
6. Ovcharuk, O. V. 2004. Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukraiyin'ski perspektyvy : Biblioteka z osviti'noyi polityky [Competency Approach in Modern Education: World Experience and Ukrainian Prospects: Library for Educational Policy]. Kyiv : «K.I.S.».
7. Korchevs'ka, O. P. 2009. Navchayemo matematyky. Metodyka obchyslen'. – 1-4 klasy [Teaching mathematics. Methodology of calculations. - 1-4 grades]. Ternopil: The Traveler.
8. Ovcharuk, O. 2003. Kompetentnosti yak klyuch do onovlennya zmistu osvity Stratehiya reformuvannya osvity v Ukraini: rekomendatsiyi z osviti'noyi polityky [Competence as a key to updating the content of education. Strategy for reforming of education in Ukraine: recommendations for educational policy]. Kyiv : «K.I.S.».
9. Pryymak, O. P., 2009. Metodychna sistema tablychnykh vypadkiv aryfmetychnykh diy u pochatkoviyi shkoli [Methodological system of tabular cases of arithmetic operations in elementary school]. Candidate of pedagogical sciences. Kherson.
10. Skvortsova, S. 2011. Metodyka navchannya matematyky v pershomu klasi [Methodology of teaching mathematics in the first class]. Odessa: Feniks.
11. Skvortsova, S. 2011. Metodyka formuvannya u molodshykh shkolyariv ponyattya pro aryfmetychni diyi dodavannya ta vidnimannya [Methodology of formation of junior pupils concept of arithmetic actions of addition and subtraction]. Elementary School, 3, pp. 15-18.

В статтє раскрыта суть поняття «вычислительные навыки», обоснованно педагогический аспект формирования вычислительных навыков учащихся начальной школы, выявлены проблемные моменты в знаниях, умениях и вычислительных навыках младших школьников и намечены пути их устранения. Проанализированы особенности усвоения таблиц арифметических действий и формирования вычислительных навыков, информационно-графической составляющей.

Ключевые слова: вычислительные навыки, начальная школа, предметно-математическая компетентность.

The essence of the notion "computing skills" is revealed in the article, their pedagogical aspect of forming computing skills of elementary school students is revealed, problem points in knowledge, skills and computational skills of junior pupils are revealed and ways of their elimination are outlined. The peculiarities of assimilation of tables of arithmetic actions and the formation of computational skills, information and graphic components, which include skill, skills, methods of activity related to graphic information, mastery of techniques of logical analysis, possession of spatial imagination, spatial relationships (to determine the location of the object on a plane and in space, decomposing and moving objects on a plane); measuring (determine the lengths of objects of the surrounding reality, determine the area of the geometric figure) and design skill and skills (to depict geometrical figures on a sheet in a cell, to draw rectangles, to construct geometric figures from other shapes, to split the figure into pieces) have been analyzed. The sequence in the development of a junior high school student of the counting is emphasized, which consists in studying the transfer and adding of real subjects; learning to identify the action with images (the number of drawn figures); the establishment of a similar action in terms of perception, accompanied by a loud speaker; whispering; the final passage of action into the mental plan, formed the ability of the child to oral counts. The role of mathematical dictations in the elementary classes at different stages of the lesson is determined, which contribute not only to the development of the skills of the students, but also to the enhancement of their mathematical culture, the enrichment of the mother tongue. They are an effective means of feedback between the teacher and the students. The practical tasks, which can be used at mathematics lessons in elementary school with the purpose of development of computing skills of pupils are given. It is concluded that it is necessary to choose such ways of organizing the computing activity of junior pupils, which will promote not only the formation of strong conscious computational skills and skills, but also the comprehensive development of the student's personality. When choosing ways to organize computing activities, priority should be given to knowledge with dominant cognitive motivation, orientation towards the developmental nature of the work, taking into account the individual characteristics of the child and personal life experience.

Key words: computing skills, elementary school, subject-mathematical competence.

УДК 371.8

DOI 10.31339/2413-3329-2019-1(9)-171-174

Федорук Микола Васильович,

здобувач,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль,

orcid/0000-0003-2788-0557

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті розкрито теоретичні та практичні аспекти проблеми соціально-педагогічного супроводу; проаналізовано соціально-педагогічний супровід школярів у закладах середньої освіти, що визначається як вид соціально-педагогічної діяльності, спрямований на створення оптимальних умов для учнівської молоді з урахуванням особистісного підходу та особливостей і специфічних потреб кожного. У статті актуалізовано роль соціально-педагогічного супроводу як вагомого чинника формування соціальної компетентності старшокласників.

Ключові слова: соціально-педагогічний супровід, соціальна компетентність, старшокласники, соціальна компетентність старшокласників, заклад середньої освіти.

Постановка проблеми. Соціально-педагогічний супровід роботи з учнівською молоддю закладів середньої освіти є одним із пріоритетних завдань педагогічного колективу, зокрема соціально-психологічної служби закладу, усіх, хто причетний до цієї важливої місії. Адже опираючись на особистісно-орієнтований підхід до освітніх процесів у закладі, можемо спостерігати численні труднощі у його реалізації. Причому ці труднощі можуть виникати в обох учасників педагогічного процесу. Тож активна соціально-педагогічна взаємодія з боку педагогів та соціально психологічної служби (соціального педагога та практичного психолога), сприяє формуванню соціальної компетентності старшокласників у сучасних умовах.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Актуальними в межах проблеми дослідження є праці, присвячені соціально-педагогічним основам навчально-виховного процесу (А. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький), концептуальним засадам соціально-педагогічної науки в Україні (Т. Алексєнко, О. Безпалько, Р. Вайнола, І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, М. Лукашевич, Ж. Петрович, Л. Штефан, С. Харченко, Т. Федорченко та інші), проблемі соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами теоретично й практично розроблялися такими науковцями, як (А. Капська, О. Карпенко, Н. Краснова, В. Ляшенко, І. Пінчук, Т. Соловійова, В. Тесленко, С. Харченко та ін.), категорія «соціально-педагогічний супровід» досліджувалася низкою вчених (А. Архіповою, І. Рогальською, М. Рожковим та ін.) та неоднозначно трактується у сучасному науковому колі.

Перш за все, звернемось до законодавчої бази, де соціальний супровід визначається як вид соціальної роботи, спрямованої на здійснення соціальних опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з

метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу [3]. Як бачимо, соціальний супровід тлумачиться з точки зору соціальної роботи та розглядається в контексті комплексної соціальної допомоги (матеріальної, психологічної, соціальної тощо), де задіяні спеціальні фахівці на рівні держави свою чергу, педагогічний супровід (підтримка, допомога) необхідний дитині для успішної соціальної адаптації та вибору оптимальних рішень в різних ситуаціях повсякденного життя, пов'язаних з особистісним самовизначенням. На думку А. Архіпової та Є. Бондаревської, провідною метою педагогічного супроводу є організація взаємопов'язаної діяльності фахівців (педагогів, соціальних педагогів, психологів, фахівців соціальної сфери та інших спеціалістів) на основі інтеграції виховного потенціалу освітніх установ і соціального середовища [1; 2]. Отже, педагогічний супровід розглядається як певна сфера діяльності педагога, орієнтована на взаємодію з дитиною в процесі надання їй підтримки у становленні особистісного зростання, соціальної адаптації тощо.

Проаналізувавши сутність соціального та педагогічного супроводу, визначимо категорію соціально-педагогічного супроводу. Так, ґрунтовний аналіз довідкової та психолого-педагогічної літератури дозволяють трактувати означену дефініцію, як:

- вид соціально-педагогічної діяльності, метою якої є допомога чи підтримка тих категорій населення, які опинилися у складних життєвих обставинах (А. Мудрик, Л. Пономаренко);
- комплекс превентивних, просвітницьких, діагностичних та корекційних заходів, спрямованих на проектування і реалізацію умов роботи соціального педагога для успішної соціалізації дітей і підлітків у родині та в умовах школи (В. Гуров, Н. Шинкаренко);
- метод, що забезпечує створення умов для прийняття